

Харківський
національний
педагогічний
університет імені
Г. С. Сковороди

**VIII Міжнародна науково-практична конференція
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

**«PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS
OF HIGHER AND SECONDARY EDUCATION
IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES:
THEORY AND PRACTICE»**

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

VIII Міжнародна науково-практична конференція
**«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

**«PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS OF HIGHER
AND SECONDARY EDUCATION IN THE CONDITIONS OF MODERN
CHALLENGES: THEORY AND PRACTICE»**

(м. Харків, 20–21 березня 2024 року)

УДК 37.013.77
П86

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №4 від 17.04.2024 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20-21 березня 2024 р.). / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків. 2024. 514 с.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Видання містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Редакційна колегія:

Башкір Ольга Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Білик Вікторія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Васильєва Світлана Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Друганова Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Золотухіна Світлана Трохимівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Кін Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко Світлана Євгенівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Попова Олена Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Собченко Тетяна Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Цапко Алла Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Якімова Марина Еміліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І	13
Dos SANTOS	
Свобода та безпека: аналіз відношень у світлі фрейдівської педагогіки та етноматематики.....	13
Васильєва О., Лінь Ваньї	
Потенціал вокального мистецтва у формуванні міжкультурної компетентності іноземних здобувачів	17
Герасименко Ю.	
Ефективність педагогічного експерименту в освіті	21
Жмурко О.	
Екоетичний світогляд майбутніх учителів як актуальна науково-педагогічна проблема.....	25
Зеленська Л.	
Олександра Яківна Єфименко – учений, педагог, громадський діяч	29
Золотухіна С.	
Виховуюче навчання – вимога часу	35
Іонова О.	
Наукові підходи до розвитку вальдорфської освіти	39
Кириленко С.	
Суть поняття медіаграмотності в педагогічній думці Польщі	44
Ковальов А.	
Вплив європейської освітньої системи на розвиток вищої освіти в Україні	47
Лупаренко С., Кабанська О.	
Особистісно-діяльнісний підхід у дослідженнях питань дитинства і дитячого розвитку.....	50
Лю Генчень	
Вимоги до спілкування державною мовою молодших школярів Китаю	53
Нікуліна В.	
Виховання майбутніх учителів засобами музичного мистецтва.....	58
Ткаченко Т., Штефан Л.	
Особливості організації музичної освіти у Франції	62
У Ді, Васильєва С., Агаркова Н.	
Вимоги до сучасного вчителя в КНР.....	65
Хоменко І.	
Система підготовки вчителів у Німеччині	70
Хрик М.	
Зміст поняття «громадянське виховання» у науково-педагогічній думці Німеччини	74

Чжан Цзе

Проблема підвищення якості викладання фортепіано в закладах вищої освіти
КНР 78

Чихаріна К.

Інтелектуальне лідерство в сучасному світі. Роль інтелектуального лідера в
галузі освіти та науки..... 82

Шевченко В.

Система спеціальної освіти в Україні та Польщі: компаративний дискурс 85

Штефан Л., Полтавець Р.

Вимоги до абітурієнтів університетів Франції..... 90

Якименко В.

Принципи організації шкільної освіти Франції 93

Ziwen WANG

Role of the Chinese state government in fostering students` abroad academic
mobility.....96

Xi LIU

Genesis of professional education for visual art and music teachers for schools in
China (up to 1949).....101

СЕКЦІЯ II..... 106

Лазарева К., Лазарєва О.

Психолого-педагогічне підґрунтя авторського дистанційного курсу з англійської
мови..... 106

Пишинська В.

Вплив дистанційного навчання на емоційне благополуччя здобувачів базової
середньої освіти 110

Староста Ж.

Структура та керівництво до реалізації дистанційного навчання..... 114

Бондар Т., Чернова-Шмикова А.

Психолого-педагогічні методи розвитку соціального інтелекту у здобувачів
закладів вищої освіти 119

Штефан Л., Ковальська В.

Створення інноваційного середовища в умовах дистанційної освіти на основі
застосування інтелект-карт..... 124

Lina HE

The concept of flexible learning in Chinese educational science.....129

СЕКЦІЯ III 134

Дубровська Л.

Зміст та особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні 134

Зеленський Р.

Фізкультурно-рекреаційна діяльність у педагогічному колективі закладу загальної середньої освіти як наукова проблема 140

Калашник Л.

Концепція інклюзивного навчання в сучасній китайській освіті..... 144

Мажуга А., Твердохліб Т.

Забезпечення толерантного ставлення до учнів з ООП в закладах загальної середньої освіти 148

Толмачова І., Бужинська С.

Інклюзивна компетентність педагога..... 153

Ялліна В., Пахомова Л., Теряєв А.

Стресостійкість як професійно значуща якість викладача 158

СЕКЦІЯ IV 162

Hakan USAKLI

Technology-based social emotional learning.....162

Nataliya Losyeva, Volodymyr Puzyrov

Game technologies of learning: experience of using the "Tangram".....170

Березіна І.

Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів засобами AR та VR технологій..... 175

Білик В., Чжан Сяог

Технології розвитку softskills у здобувачів вищої педагогічної освіти 179

Єфименко Г.

Інформаційно комунікативні технології як інструмент вирішення проблем підготовки науково-педагогічних працівників системи вищої освіти України 183

Жукова А.

Особливості лінгвокраїнознавчого аспекту викладання іноземної мови у військових навчальних закладах..... 186

Князєв А., Боровський С.

Інноваційні зміни організації освітнього процесу в ЗВПО України в цифрову епоху 189

Kugai K.

AI-Powered Personalization: Revolutionizing Foreign Language Learning in Pedagogical Science 193

Осадченко І.

Психологічні / психопедагогічні вправи для аналізу усвідомлення особистої відповідальності за перебіг конфлікту 197

Петренко Л., Мокляк В.

Інноваційні технології формування цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах змішаного навчання..... 202

Подаваленко А., Зеленська Л.

Технології розвитку критичного мислення лікарів в системі післядипломної освіти..... 208

Сунь Дзяньдань

Вимоги до виконавської майстерності гітариста 213

Твердохліб Г.

Використання медіа для формування мовних навичок учнів на уроках англійської мови 216

Чжао Цянь

Інноваційні підходи до використання етнодизайну для розвитку креативності у здобувачів вищої освіти..... 220

Ялліна В., Дрозд М.

Персоналізоване навчання як відповідь на виклики сьогодення 224

СЕКЦІЯ V 228

Ага-Заде Л., Зеленська Л.

Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів у позааудиторній роботі..... 228

Басанець О.

Сутність поняття міжкультурна толерантність в психології культурології та конфліктології..... 233

Бі Юнь

Фасилітаційні навички студентів хореографічних спеціальностей 237

Бондаренко А.

Нормативно-правове регулювання формування військово-спеціальних компетентностей офіцерів запасу 240

Борюшкіна О.

Теоретичні засади вивчення соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти в умовах військової агресії 245

Боярська-Хоменко А., Денисенко А.

Еволюція агенцій у забезпеченні якості освіти: від вертикальних до горизонтальних структур..... 249

Ван Сін, Ван Чжо

Практичний концепт спеціальності «візуальна комунікація» та його релізація в закладах вищої освіти Китайської народної республіки..... 254

Голенкова А.

Вимоги щодо формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної спортивної діяльності 259

Гончаренко М.

Суть та зміст пошуково-дослідної діяльності здобувачів базової середньої освіти..... 263

Друганова О., Білик В.

Школа й суспільство: способи встановлення взаємодії 267

Жень Фушен

Дотримання вимог академічної доброчесності як актуальна проблема сучасної освіти та науки КНР 271

Haozhe JIANG

Using music and songs at English lessons with young learners in China 276

Жуков В.

Емпатійна складова як важливий чинник формування морально-етичних якостей майбутнього вчителя 279

Зеленська Л., Гнатюк І.

Освітнє середовище закладу вищої педагогічної освіти як педагогічний феномен 283

Колеснікова Ю., Бондар Т.

Психопоезія як засіб самовираження здобувачів вищої освіти у воєнний час. 288

Король Д.

Зміст поняття готовності майбутніх офіцерів збройних сил України до застосування технічних засобів розвідки 294

Корольов А.

Сучасні методи, форми та засоби формування ризикологічної компетентності майбутніх офіцерів національної гвардії України 298

Костюшко І.

Роль командних вправ у формуванні навичок командотворення курсантів-десантників 302

Майнаєв Ф., Рибалко Л.

Шкільний благодійний ярмарок як засіб формування громадянської та соціальної компетентностей 306

Майстрюк І.

Самоосвітня діяльність: історичний аспект 310

Молчанова К., Лупаренко С.

Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу, які постраждали внаслідок воєнних дій 313

Овсюк Д., Дін Жуцзе

Роль майстерки з написання наукових праць у формуванні науково-дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти 319

Пашенко К., Цапко А.

Використання цифрових сервісів на уроках соціально-етичного та емоційного навчання (СЕЕН) 323

Пікус Д.

Концепція підготовки інструкторів навчальних центрів збройних сил України

.....	327
Пономарьова Г., Степанець І.	
Розвиток освітнього середовища закладу вищої педагогічної освіти як системи роботи зі здобувачами освіти: психолого-педагогічний аспект.....	331
Попова О., Лі Юаньці	
Емоційно-почуттєвий компонент емпатійної культури вчителя музичного мистецтва.....	339
Попова О., Григораш О.	
Професійний профіль сучасного вчителя-інноватора.....	344
Пустовалова І., Твердохліб Т.	
Формування емоційного благополуччя здобувачів початкової освіти на уроках образотворчого мистецтва.....	349
Ревенко І.	
Роль рефлексивного слухання в діяльності педагога	354
Риндін Ю.	
Рівні військового лідерства у підготовці майбутніх офіцерів розвідки	358
Самойленко О.	
Кадрова автономія закладу освіти як запорука ефективності його функціонування	362
Се Кежань	
Організація педагогічного партнерства у зво як актуальна науково-педагогічна проблема.....	369
Синельник І., Синельник О.	
Навчання фізики майбутніх фахівців ІТ-галузі в технічному університеті як педагогічна проблема.....	373
Тянь Фейфань, Рибалко Л.	
Результати аналізу стану підготовки хореографів у китайських закладах вищої освіти.....	378
Філоненко О., Проценко О.	
Проблема формування педагогічної толерантності як професійно значущої якості майбутнього вчителя	382
Ху Цзяньдань, Рибалко Л.	
Вплив засобів вокальної майстерності на творче самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва.....	387
Цуй Кеке, Рибалко Л.	
Підвищення мотивації до професійної саморелізації майбутніх дизайнерів анімації	390
Чкалов А.	
Зміст поняття професійної мобільності майбутніх офіцерів розвідки у вітчизняній педагогічній думці.....	394

Ялліна В., Цюра М.

Соціальний інтелект в комунікативній культурі майбутнього педагога..... 399

Ярмоленко А., Ярмоленко А.

Готовність майбутніх фахівців до професійної самореалізації в педагогічних дослідженнях 402

СЕКЦІЯ VI 407

Аніщенко О.

Розвиток soft skills – актуалітет професійного зростання викладачів закладів вищої освіти 407

Арістова Н., Вишневська М., Кугай К.

Формування здатності до рефлексії професійно-філологічної діяльності майбутніх філологів засобами інтерактивних методів навчання..... 410

Баніт О.

Особливості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти в умовах війни..... 415

Васильєв О.

Використання chatGPT для підвищення ефективності вивчення іноземної мови 419

Дворник О.

Концептуальна модель розвитку соціальної компетентності вчителів щодо роботи зі здобувачами освіти у складних життєвих обставинах 424

Зелений І.

Організація неперервного професійного розвитку офіцерів у контексті реалізації концепції трансформації системи військової освіти 428

Кайдалова Л.

Інформальна освіта дорослих як сучасна форма самоосвіти..... 433

Піддячий В.

Розвиток уваги науково-педагогічних працівників 436

Радомський І.

Неформальна освіта – важливий складник системи військової освіти в Україні 440

Самко А.

Самоорганізація та самомотивація як важливі складові професійної діяльності викладачів ЗВО 445

Тан Ліпін

Загальні питання підвищення професійної компетентності фахівців-управлінців в КНР 449

Хоменко С., Семенченко О.

Зміст неформальної освіти дорослих у Польщі 453

Чен Лун

Форми організації фізкультурно-оздоровчої діяльності здобувачів вищої освіти 457

Чжоу Пен

Професійна мобільність як педагогічна проблема 463

Шматько К.

Неформальна освіта дорослих: виклики та шляхи їх подолання 466

СЕКЦІЯ VII 470

Єсікова І.

Цифровізація інклюзивної освіти 470

Калюжна Т.

Вплив цифровізації на розвиток андрагогічної компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти 474

Судаков О., Собченко Т.

Цифрові застосунки padlet та canva в організації групової роботи здобувачів ЗВПО під час вивчення педагогічних дисциплін 478

СЕКЦІЯ VIII 483

Вічорський Д.

Загальний погляд на вплив штучного інтелекту на сфери освіти та науки. 483

Дєдов Д.

Види навчальних матеріалів зі штучним інтелектом в освітньому процесі 486

Мандрікова М.

Тренд використання штучного інтелекту в контексті викладання інформатики в ЗЗСО 494

Розторгуєв О.

Роль генеративного штучного інтелекту в трансформації освітніх процесів: можливості та виклики 499

СЕКЦІЯ IX 503

Головатенко Т.

Зарубіжний досвід створення травма-інформованого середовища закладу освіти 503

Зельницький А., Заболотний О., Шабатіна Н.

Інноваційні педагогічні технології в системі вищої військової освіти 508

використання до освіти та наукових досліджень – можливості майже необмежені, але слід завжди контролювати цей процес і намагатися вдосконалювати його.

Список використаних джерел

Atlas, S. (2023). ChatGPT for higher education and professional development: A guide to conversational AI. URL: https://digitalcommons.uri.edu/cba_facpubs/548 (дата звернення: 01.03.2024).

Halaweh, M. 2023. ChatGPT in education: Strategies for responsible implementation. Contemporary Educational Technology. URL: <https://www.cedtech.net/article/chatgpt-in-education-strategies-for-responsible-implementation-13036> (дата звернення: 03.03.2024).

University of Helsinki 2023. Artificial Intelligence in Teaching. URL: <https://teaching.helsinki.fi/instructions/article/artificial-intelligence-teaching> (дата звернення: 27.02.2024).

СЕКЦІЯ IX

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТРАВМА-ІНФОРМОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Тетяна ГОЛОВАТЕНКО

доктор філософії, доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання

Факультету педагогічної освіти,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

У статті з'ясовано сутність поняття «травма-інформований підхід»; проаналізовано моделі впровадження травма-інформованого підходу, як-от

модель Адміністрації з питань зловживання психоактивними речовинами та психічного здоров'я, Клас180, Модель стійкості спільнот, та Моделі Міссурі; окреслено перспективи впровадження підходу в Україні.

Ключові слова: *війна; психологічна травма; стресостійкість; заклад освіти.*

The article reveals the definition of the trauma-informed approach. The models of trauma-informed approach implementation are analyzed. They are the Substance Abuse and Mental Health Services Administration model, Classroom180, the Community Resilience Model, and the Missouri Model. The prospects for implementing this approach in Ukraine are outlined.

Keywords: *war; psychological trauma; stress resistance; educational institution.*

На сучасному етапі розвитку суспільства даються взнаки наслідки впливу Covid-19 на всі сфери життя, а зокрема на освіту. Часткове повернення закладів освіти до очного навчання в Україні співпало із повномасштабним вторгненням росії в Україну, що із безпекових міркувань стало причиною повернення до онлайн навчання. За результатами дослідження, проведеного на прифронтових територіях підконтрольних Україні у 2018 р., виявлено, що приблизно третина дітей молодшого шкільного віку має високий рівень посттравматичного стресу (2018). Половина респондентів у дослідженні GoGlobal у 2023 р. в учнів з прикордонних та прифронтових громад зазначають байдужість до навчання, зниження мотивації; погіршення пам'яті та концентрації уваги; а також швидку стомлюваність під час занять (GoGlobal, 2023). Відтак, актуальності набуває оновлення підходів до роботи зі здобувачами освіти, які мають різний рівень травматичного досвіду. Закордоном у відповідь на зростання кількості здобувачів освіти із травматичним досвідом впроваджується травма-інформований підхід. Метою дослідження є здійснити компаративний аналіз зарубіжних рамок впровадження травма-інформованого навчання та окреслити перспективи їх впровадження в Україні.

Травма-інформований підхід на теренах України ще не має усталеної практики впровадження та не накопичено критичної маси досліджень із застосуванням його методології та інструментарію. Адміністрація з питань зловживання психоактивними речовинами та психічного здоров'я у США (далі – SAMHSA) визначає травма-інформований підхід, у межах якого програма, організація або система усвідомлює широкомасштабний вплив травми і розуміє потенційні шляхи зцілення; розпізнає ознаки та симптоми травми у клієнтів, сім'ї, персоналу та інших осіб, залучених до системи; та реагує повністю інтегруючи знання про травми в політики, процедури та практики реагування, а також прагне активно протистояти повторній травматизації (Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 2017). Головатенко Т. визначає травма-інформований підхід в освіті як такий, що «спрямований на організацію освітнього процесу та освітнього середовища закладу освіти на засадах поваги до попереднього травматичного досвіду учасників освітнього процесу» (Головатенко, 2023).

Проте, у попередніх дослідженнях не проаналізовано комплексні шляхи створення травма-інформованого середовища в закладах освіти. Відтак, актуальності набуває вивчення та адаптація зарубіжного досвіду впровадження цього підходу.

Активна розробка концептуальної основи та методології травма-інформованого підходу відбувалася в США, де успішно апробовано окремі рамки впровадження травма-інформованого підходу. SAMHSA пропонує впровадження травма-інформованого підходу ґрунтувати на дотриманні 6 основних принципів (фізична, соціальна, емоційна та академічна безпека; надійність та прозорість; взаємопідтримка; співпраця та взаємність; розширення можливостей, надання вибору; усвідомлення культурних, історичних та гендерних особливостей) (Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 2017). Варто зазначити, що SAMHSA не окреслює методики впровадження підходу на рівні організації, як-от етапи створення створення травма-інформованого середовища або загальну його організацію, а

зосереджується на принципах організації середовища. Відтак, актуальним є подальший аналіз рамок стратегій до впровадження цього підходу.

Увагу автора привертає рамка Клас180 (Classroom180) розроблена Форбз Х. та Макі Д., які пропонують впровадження травма-інформованого підходу у 5 доменах закладу освіти (відносини та культура сімейних взаємин, регуляція, мова травми, безпека, поведінка та розширення можливостей). Кожен із 5 доменів є наскрізними та взаємопов'язаними із іншими доменами та розкриваються через 27 компонентів (Forbes, та ін., 2020). На противагу підходу запропонованому SAMHSA, відмінністю цієї рамки реалізації травма-інформованого підходу є її орієнтація на створення травма-інформованого середовища, моніторинг його ефективності в цілому та окремих його елементів зокрема.

Іншою моделлю впровадження травма-інформованого підходу є Модель стійкості спільнот (Community Resilience Model) запропонована Міллер-Карас Е. та Інститутом травмостійкості (Miller-Karas, 2023). Ця модель орієнтована на індивідів та має шість основних навичок (зчитування, ресурсність, заземлення, «миттєва допомога», змістити й зафіксувати та жестикуляція), які спрямовані на турботу про себе через психотерапевтичні прийоми роботи з тілом (Grabbe, та ін., 2023). Запропонована модель зосереджена на розвитку стресостійкості окремого індивіда в системі та як результат – створенні травма-інформованого середовища навколо.

Окремої уваги потребує рівневий підхід, який запропонований в Моделі Міссурі, яка окреслює етапи створення травма-інформованого середовища закладу освіти розкриваючи його сутність та окремі завдання/індикатори успіху та переходу на наступний рівень впровадження цієї моделі.

Рівень	Характеристика
Травмо-обізнаність	Працівники школи поінформовані про травму і можуть відкрито обговорювати її наслідки, а також обмірковують, як застосувати отримані знання про травму в середовищі закладу освіти.
Травмо-чутливість	Школи почали знайомитися з принципами травмоорієнтованої допомоги та їх застосуванням в поточних умовах. Заклади

	освіти призначають ключових фахівців, які керують процесом змін. Керівництво демонструє високий рівень готовності до змін. Заклади освіти повідомили громаді та зацікавленим сторонам, що вони розпочали шлях до створення травма-інформованого середовища, і співпрацюють з ними, щоб виробити спільне бачення щодо відповідальності та підзвітності на окремих етапах.
Травмо-реагування	Заклади освіти почали змінювати наявні практики та політику і впроваджувати нові з метою покращення підтримки співробітників та здобувачів освіти. Заклади освіти починають інтегрувати травмо-інформований підхід у всі наявні навчальні програми в закладі. Окремі працівники починають чітко демонструвати зміни у своїх діях та поведінці. Громада та зацікавлені сторони все більше залучаються до процесу та інтегруються в нього.
Травмо-інформованість	Заклади освіти починають бачити результати від впроваджених змін. Основна команда продовжує шукати нові можливості для вдосконалення. Усі працівники закладу залучаються до роботи і демонструють практики, що відповідають потребам здобувачів. Загальна інформація про заклад освіти використовується для прийняття управлінських та інших рішень всередині закладу.

Джерело: (Missouri Trauma Roundtable)

Аналіз запропонованих програм дозволяє автору виокремити окремі перспективи впровадження травма-інформованого підходу в закладах освіти в Україні: вивчення та адаптація зарубіжного досвіду, збільшення поінформованості про травму учасників освітнього процесу, створення груп ключових фахівців для подальшої розробки політик та практик у закладі освіти, культивування травма-інформованого середовища закладу освіти на основі принципів підходу, а також навчання учасників освітнього процесу прийомів зарадництва собі та іншим.

Запропонований огляд зарубіжних моделей створення травма-інформованого підходу не є вичерпним, а відтак перспективою дослідження є розширення кола рамкових методик, які аналізуються.

Сутність травма-інформованого підходу полягає у визнанні попереднього травматичного досвіду учасників освітнього процесу та врахуванні його у побудові освітнього процесу. Модель SAMHSA та модель Клас180 окреслюють

загальні принципи створення травма-інформованого середовища закладу освіти. Модель Клас180 в тому числі надає інструменти моніторингу процесу створення такого середовища в класі. Модель Міссурі окреслює етапність створення загального травма-інформованого середовища та завдання або індикатори кожного з етапів. Модель стійкості спільнот зосереджена на роботі з індивідом як представником громади та його регуляції.

Список використаних джерел

1. Головатенко Т. Освітлогічний вимір концепту «травма-інформований підхід» у системі професійної підготовки вчителів початкових класів. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 8(26). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-65-77](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-65-77) (дата звернення: 09.03.2024).

2. Центр психічного здоров'я та психосоціального супроводу. Дослідження психосоціального стресу та емоційного здоров'я серед дітей шкільного віку на підконтрольних уряду Донецької та Луганської областей. URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/science/tsentri-ta-laboratoriji/cmhpss/publikatsii> (дата звернення: 08.03.2024).

3. Forbes H., Maki D. Classroom180: a framework for creating, sustaining, and assessing the trauma-informed classroom. Boulder : Beyond Consequences Institute, 2020. 339 p.

4. GoGlobal. Реальність освітян у воєнних умовах. Який слід залишає війна на психоемоційному стані вчителів та дітей з прикордонних та прифронтових громад. GoGlobal, 2023.

5. Grabbe L., Duva I., Nicholson W. The community resiliency model (CRM), a task-sharing interoceptive awareness tool to support population mental wellness. *Cambridge prisms: global mental health*. 2023. P. 1–24. URL: <https://doi.org/10.1017/gmh.2023.27> (date of access: 09.03.2024).

6. Miller-Karas E. Building resilience to trauma: the trauma and community resiliency models. Taylor & Francis Group, 2023.

7. Missouri Trauma Roundtable. The missouri model for trauma-informed schools. Paces Connection.

URL: <https://www.pacesconnection.com/fileSendAction/fcType/0/fcOid/495874448811778328/filePointer/495874448818933641/fodoid/495874448818933630/Missouri%20Model%202.pdf> (date of access: 08.03.2024).

8. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach. Rockville, 2014. 27 p.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Андрій Зельницький

кандидат педагогічних наук, професор
Національний університет оборони України

Олег Заболотний

кандидат військових наук, доцент
Національний університет оборони України

Надія Шабатіна

Національний університет оборони України

Статтю присвячено проблемі розроблення та застосування інноваційних педагогічних технологій (далі – ІПТ) в освітньому процесі закладів вищої військової освіти, розглянуто структуру та зміст ІПТ, а також системні зв'язки її основних процесуальних складових у контексті структурно-функціонального моделювання.

Ключові слова: *забезпечення якості освіти, технологізація освіти, інтерактивні технології, інноваційні педагогічні технології, компетентність.*

The article is devoted to the problem of developing and applying innovative pedagogical technologies (hereinafter referred to as IPT) in the educational process of higher military educational institutions. The structure and content of IPT are